

OBČANSKÉ PRÁVO

PRÁVO DĚDICKÉ

*Snímky slouží k orientaci posluchačů přednášek
a k činění si poznámek.
Nenahrazují přednášky, učebnice ani cvičebnice.*

verze 1

© Ivo Telec, 2006

2

TEMATICKÝ OBSAH

1. druhy právního nástupnictví
2. zásady, účel a právní povaha, z dějin, zdroje práva dědického
3. autonomie vůle v dědickém právu
4. dědické nástupnictví; dědění ze závěti nebo ze zákona
5. závěť, závětní nadace nebo nadační fond

3

6. notář, správce dědictví a správce vkladu, vykonavatel závěti
7. řízení o dědictví, daň dědická

4

1. ČÁST

PRÁVNÍ NÁSTUPNICTVÍ VŠEOBECNĚ

5

PRÁVO NÁSTUPNICKÉ

1. **právo dědické**
2. **jiné** právo nástupnické
např. nástupnické právo právnických osob, nástupnické právo státu k pozůstalosti bez dědice aj.

6

DRUHY PRÁVNÍHO NÁSTUPNICTVÍ

- **Všeobecné** (univerzální sukcese)
 1. dědický přechod
 2. prodej podniku
 3. splynutí nebo sloučení právnických osob
- **V případě jednotlivého práva nebo dluhu** (singulární sukcese)
 1. přechod nájemního práva k bytu (nedružstevnímu)
 2. postoupení licence
 3. postoupení pohledávky
 4. převzetí dluhu

7

PRÁVNÍ NÁSTUPNICTVÍ PODLE OSOB

1. právní nástupnictví člověka **jednotné**
2. právní nástupnictví právnické osoby **zásadně jednotné s výjimkami**
pro některé druhy právnických osob
např. pro nadace

8

SINGULÁRNÍ NÁSTUPNICTVÍ V PŘÍPADĚ SMRTI

- **Přechody majetkových práv mimo univerzální (dědickou) sukcesí na zvláštní nástupce**
 1. nájemní právo k nedružstevnímu bytu
 2. pohledávka na pojistné plnění z pojištění osob
 3. pohledávka z pracovněprávního titulu
 4. pohledávka z nemocenského pojištění
 5. pohledávka ze sociálního zabezpečení

9

PRÁVNÍ NÁSTUPNICTVÍ ČLOVĚKA

- **Právní důsledky lidské smrti**
 1. **zánik** práva osobnostního aj. **osobních** práv a závazků, *např. práva na bolestné*
 2. **zánik** věcného práva z věcného břemene, **vázaného** na určitou oprávněnou osobu
 3. **zánik** věcného předkupního práva, **vázaného** na určitou oprávněnou osobu

10

4. **přechod majetkových** práv na právní nástupce (sukcesory) zemřelého
 - i. **univerzální sukcese** (dědické nástupnictví)
 - ii. **singulární sukcese** (jiné nástupnictví na jiný okruh nástupců nežli dědiců)

11

12

2. ČÁST

PRÁVO DĚDICKÉ

13

ÚČEL A PRÁVNÍ POVAHA

- Účelem všeobecné právní nástupnictví dědice do majetkových práv a závazků zemřelého
- Přechod pozůstalostních aktiv a pasiv v celistvosti (univerzálně), jako celek, nikoli kusově (singulárně), na dědice

14

ZÁSADY

1. **zásada privátní autonomie**
srv. právní princip svobodné vůle
- ✓ **zásada osobní testovací volnosti**
- ✓ **zásada nevnučení dědictví**
2. **zásada individualizace dědictví**
 - ✗ kolektivizace dědictví kmeni, obci, státu
 - ✗ familiarizace dědictví mezi pokrevními příbuznými a manželem
 - o. z.: právo potomka na dědický podíl, odejmutelné pouze vyděděním

15

PRÁVNÍ POVAHA

- **Absolutní subjektivní majetkové právo**
(oprávnění) člověka nebo právnické osoby (dědice) na dědictví
 - ✓ působí *erga omnes*
 - ✓ přechází na dědice zemřelého původního dědice (transmise dědictví)
- **V objektivním pojmovém významu**
část práva nástupnického = část souboru právních norem vyplývajících ze zdroje práva, *např. z předpisu*

16

Z DĚJIN

- **ABGB 1811**
české země Československa před 1951
 - zůstavitelovou smrtí vzniklo právo na ležící pozůstalost (*hereditas iacens*), které se nabízelo dědici
 - dědická přihláška
 - odevzdání (adice) pozůstalosti dědici soudem formou odevzdací listiny ke dni právní moci rozhodnutí

17

ZDROJE

1. čl. 11/1 LZPS: „dědění se zaručuje“
2. § 460 - 487, 873 o. z.
3. § 17 - 18 z. č. 97/63 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním
4. z. č. 227/98 Sb., o nadacích a nadačních fondech
5. o. s. ř., not. ř.
6. z. č. 357/92 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí
7. nř. č. 258/95 Sb., kterým se provádí o. z.
8. vyhl. č. 196/01 Sb., o odměnách a náhradách notářů a správců dědictví

18

AUTONOMIE VŮLE V PRÁVU DĚDICKÉM

- Právní princip svobody vůle
 - ☛ soukromoprávní zásada **privátní** autonomie
- 1. **Zůstavitelova svoboda povolání nebo vyloučení dědice**
 - i. poslední pořízení (pořízení závěti)
 - ii. vydědění
 - iii. odpuštění zavrženého jednání
- 2. **Zůstavitelova svoboda nakládání s majetkem**
 - i. povolání správce dědictví
 - ii. založení nadace nebo nadačního fondu
 - iii. příkaz k započtení na podíl závětního dědice

⇒ 19

3. **Dědicova svoboda přijmout nebo odmítnout dědictví**
4. **Svoboda dědiců sjednat dohody mezi sebou nebo s věřiteli zůstavitele**

20

⇐ EXKURS O PŘÍKAZU V PRÁVU SOUKROMÉM

- **Příkazy vyplývající ze smlouvy**
např. z příkazní, srv. příkaz klienta advokátovi, z pracovní, ze smlouvy o obchodním zastoupení aj.
 - **Příkazy bezesmluvní** (soukromoprávně netypické) **× vůli příkazníka**
1. příkaz zůstavitele k započtení na dědický podíl závětního dědice
 2. jiný příkaz, *např. u darování*

21

DĚDICKÉ NÁSTUPNICTVÍ

- **Solidární právní důsledky**
 - ☛ více dědiců nabyvá celek dědictví v poměru svých podílů
 - ☛ společně a nerozdílně dědici zavázání věřitelům zůstavitele za přešlé dluhy
- × o. z.: každý dědic odpovídá za dluhy dědictví jen do výše nabytého dědictví podle poměru svého podílu

22

DĚDICKÉ NÁHRADNICTVÍ

- **Náhradnictví závětního dědice**
1. **obecné náhradnictví** (vulgární substitute)
= povolání náhradního závětního dědice pro případ předemření původního závětního dědice
 2. **svěrenské náhradnictví** (fideikomisární substitute) **× o. z.**
= závětní dědic (*institut*) nesmí věc zcizit a po jeho smrti připadne náhradnímu závětnímu dědici (*substitutu*), *např. u rodového majetku*

23

OSOBY

- **Zůstavitel** = právní předchůdce
 - ✓ pořizovatel závěti, vydědění, správcovství
- **Dědic** = všeobecný právní nástupce i do dluhů, *alter ego* zůstavitele
- **Odkazovník** (legatář) = singulární právní nástupce jen pro **jednotlivě určená aktiva (bez dluhů)**

24

PŘEDPOKLADY DĚDICKÉHO NÁSTUPNICTVÍ

1. **biologická smrt zůstavitele**
2. **existence dědictví**
 - × majetek nepatrné hodnoty
3. **bytí vč. početí nebo založení dědice**
např. početí nascitura, závětní založení nadace nebo nadačního fondu, jiné založení dosud nevzniklé právnické osoby; člověk i nespěprávný
 - × odúmrtí státu
4. **dědický titul dědice**
5. **přijetí nebo odmítnutí dědictví dědicem**
 - × odúmrtí státu

25

SMRT JAKO PRÁVNÍ UDÁLOST

- **Smrt** = událost v lidském životě, jež je právně významnou skutečností působící **zánik právní subjektivity** člověka (způsobivosti mít práva a povinnosti)
- **Deklaratorní právní osvědčení smrti**
 1. zápis smrti v knize úmrtí matriční knihy, vedené MÚ ⇔ úmrtní list
 2. rozsudek o prohlášení za mrtvého

26

POZŮSTALOST A DĚDICTVÍ

■ Pozůstalost (<i>hereditas, Nachlass</i>)	■ Dědictví (<i>Erbschaft</i>)
⇔ osoba zůstavitele	⇔ osoba dědice
= jmění (soubor aktiv a pasiv) zanechané zůstavitelem	= event. děditelná část pozůstalosti
✓ přechází děděním nebo jinak
<i>např. odúmrtí, přechodem práva nájmu nedružstevního bytu</i>	× odúmrtí státu
	× vydání majetku nepatrné hodnoty obstaravateli pohřbu

27

- **Pozůstalost způsobilá ke zdědění**

- **Pozůstalost nezpůsobilá ke zdědění**

např. majetek nepatrné hodnoty vydaný obstaravateli pohřbu bez ohledu na to, byl-li by dědicem

28

PŘEDMĚT PRÁVA DĚDICKÉHO

- **Dědictví** (aktiva a pasiva)
= zanechané (zůstavené) **jmění** způsobilé dědického přechodu *mortis causa*, ocenitelné cenou obvyklou (obecnou)
např. pozemek, podnik, obchodní podíl, patent, dluhy
- **Majetek** (aktiva)
 1. **hmotný**
 2. **nehmotný**, *např. majetková práva aj. majetkové hodnoty, např. ochranná známka*

29

NENÍ PŘEDMĚT PRÁVA DĚDICKÉHO

- × singulární sukcese, např.:

- **Odkaz** (*legatum*), *např. sbírka fotografií odkázaná městskému muzeu v rodišti*
- **Odkazovník** (*legatár*) **neodpovídá za dluhy zůstavitele**

× o. z.

30

OKAMŽIK NABYTÍ DĚDICTVÍ

■ Smrtí zůstavitele

ipso iure s právem dědictví odmítnout

- ✗ soudním odevzdáním ležící pozůstalosti dědicům (adiční zásada), ABGB
- ✗ přijetím dědictví se zpětnými účinky, C. c. aj.

■ Nabytí dědictví podle práva platného v době smrti zůstavitele

☛ i podle již zrušených předpisů

31

OSOBY

■ Nezpůsobilý závětní dědic

podíl případně
zákonnému dědici

■ Nezpůsobilý zákonný dědic

povolání jeho potomci

32

PŘEKÁŽKY VZNIKU DĚDICKÉHO PRÁVA

1. Zákonná překážka dědické způsobilosti

✓ **objektivní dědická nezpůsobilost** s důvody:

- a. úmyslný trestný čin ✗ zůstaviteli
např. útisk aj. jeho manželu
jeho dětem
jeho rodičům
- b. zavrženíhodné jednání proti projevu poslední vůle, *např. nátlak, zábrana, potlačení, podvržení, zfalšování*
✗ zůstavitelovo odpuštění

33

2. **volní překážka dle vůle zůstavitele**
= vydědění potomka zůstavitelem

34

DRUHY POŘÍZENÍ PRO PŘÍPAD SMRTI

■ O. z.:

1. závěť, vydědění, správcovství

■ ✗ o. z.:

1. společná závěť, *např. manželů*
2. odkaz
3. dědická smlouva manželů

35

DĚDICKÉ TITULY

■ Právní důvody nabytí práva dědit

1. **závěť** (testamentární posloupnost)
2. **podpůrně zákon** (intestátní posloupnost)
3. **závěť** a **podpůrně**, ve zbytku, **zákon**

36

PRÁVO ODMÍTNOUT DĚDICTVÍ

- Výraz dědické autonomie vůle
- Forma
 1. prohlášení ústní u soudu
 2. prohlášení písemné zaslané soudu
 - nastupuje dědické právo potomka
- Zvláštní plná moc zástupce i advokáta obsahem výslovné oprávnění zástupce

37

JUDIKATURA

Dovolal-li se potomek relativní neplatnosti závěti (§ 479 o. z.) dal tím najevo, že chce dědit, a proto již nemůže dědictví odmítnout (§ 465 o. z.).

KS v Brně 18 Co 324/95, Ad notam, 1996/3.

38

3. ČÁST

ZÁVĚTNÍ NEBO ZÁKONNÝ DĚDIC,
VYDĚDĚNEC
A SPRÁVCE DĚDICTVÍ

39

PRÁVNÍ POVAHA ZÁVĚTI

- Formální, jednostranný, odvolatelný osobní projev vůle člověka staršího 15 let, kterému dědici má připadnout pozůstalost nebo její část (svobodná volba dědice)
 - × listina o závěti
 1. prostá listina (soukromá listina)
 2. právně kvalifikovaná listina (notářský zápis), (veřejná listina)
- Osobní právní jednání bez zastoupení

40

FORMA

- Vždy písemná forma

 1. soukromá listina
 2. soukromá listina se svědky nebo se svědky a předčitatelem
 3. veřejná listina notářským zápisem

41

- Nucená forma notářského zápisu
 1. závěť nezletilého staršího 15 let
 2. závěť nevidomého a neslyšícího negramotného alt. 3 svědci

42

DRUHY ZÁVĚTÍ

1. **závěť vlastnoruční** (holografní)
psána i podepsána ✗ neplatnost
2. **závěť cizí rukou nebo na počítači ap.** (allografní)
 - i. závěť se svědky svépřávnými a závěť nepovolaným k dědictví, sepsaná *např. advokátem*
 - ii. závěť s předčítatelem

43

JUDIKATURA 1

Podepsal-li zůstavitel závěť alespoň svým příjmením, je tím splněna náležitost podpisu závěti podle ustanovení § 476 odst. 2 o. z., pokud o totožnosti podpisu zůstavitele nejsou žádné pochybnosti.

R 51/84

44

JUDIKATURA 2

Svědkiem ve smyslu ustanovení § 476b o. z. je jen taková osoba, která je touto funkcí předem pověřena a je s tímto pověřením srozuměna; není tedy tímto svědkem při pořizování závěti ten, kdo byl tomuto úkonu jen náhodně přítomen.

R 59/98

45

OBSAH ZÁVĚTI

- **Podstatná náležitost**
 1. povolání dědice k celému nebo k části majetku, *např. jen k nakladatelskému podniku*
- **Pravidelná nebo nahodilá náležitost**
 1. povolání náhradního dědice pro případ předemfení původního dědice
 2. příkaz k započtení na podíl závětního dědice
 3. zřízení věcného břemene na nemovitosti
 4. založení nadace nebo nadačního fondu

46

- **Závětní podmínka bez právní ochrany** *např. podmínka péče o ostatní pozůstalé, péče o rodný dům, o hrob, podmínka dostudování aj.*

- ✗ závěť je platná, ale v této části bez právních důsledků (**závazek morální** bez právního vynucení s postihem morálním odsudkem)

47

Z pořizování závěti **nevyplývá zdržovací závazek** pořizovatele nenakládat se svým majetkem určeným v závěti

- ☛ rozhodný stav vlastnictví v **době smrti**

48

JUDIKATURA

K posouzení skutečné vůle pisatele závěti, jsou-li o ní pochybnosti, je třeba zjišťovat vedle znění textu listiny (slovního výkladu) všechny okolnosti, za nichž byl projev vůle o ustanovení závětních dědiců učiněn a z nichž lze dovodit skutečnou vůli zůstavitele. Okolnosti případu jsou skutečnostmi existujícími vně vlastního projevu vůle, a to i tehdy, když je předepsána písemná forma.

Není napravováním neurčitosti projevu vůle, jestliže projev je vykládán se zřetelem k okolnostem případu.

NS ČR 4 Cz 61/86, Bull. NS 1987/2.

49

ZÁVĚTNÍ ZALOŽENÍ PRÁVNICKÉ OSOBY

1. nadace
 2. nadační fond
- **Zápis do nadačního rejstříku až po smrti zůstavitele**
 - ✓ navrhovatelem zápisu vykonavatel závěti
 - ✦ vznik právnické osoby

Z. č. 227/98 Sb. o nad. a nad. fondech
 - **Nadace „Nadání Josefa, Zdeňky a Marie Hlávkových“**, založena 1904 závětí J. Hlávky

50

ZÁVĚTNÍ NADACE NEBO ZÁVĚTNÍ NADAČNÍ FOND

- **Obsahové náležitosti závěti**
1. **název**
 2. **účel** ve shodě s obecně prospěšným cílem
 3. výše nebo hodnota **vkladu** zůstavitele
 4. pravidlo pro **omezení nákladů** nebo určení jeho stanovení statutem vydaným správní radou až po smrti
 5. náležitosti **nadačních příspěvků** nebo určení jejich stanovení statutem vydaným správní radou až po smrti
 6. **vykonavatel závěti**, který provede úkony související se vznikem
 7. event. **jmenování členů orgánů**; jinak jmenuje vykonavatel až po smrti

51

ZRUŠENÍ ZÁVĚTI

1. **závěti pozdější**, pakliže závěti **nemohou** obstát vedle sebe pro **obsahové vyloučení**
 - ✦ zásada pozdější závět' samočinně neruší závět' předchozí
2. **odvoláním závěti** v písemné formě jako u pořízení závěti
3. **zničením listiny** o závěti = projev vůle
 - ✗ zničení závěti omylem

52

VEŘEJNOPRÁVNÍ EVIDENCE ZÁVĚTÍ

- **Notářská komora ČR** v Praze not. f.
neveřejný seznam v elektronické podobě
 - **Evidenční právní význam**
 - **Dobrovolná veřejnoprávní evidence**
1. závěti
 2. listiny o vydědění
 3. listiny o správcovství
 4. listiny o odvolání ↑

53

VZOR ZÁVĚTI

Pro případ své smrti pořízuji se svým majetkem takto:

1. vozidlo Bona Lux 456, státní poznávací značky 4 B 2 2851, jakož i zaknihované cenné papíry zdědí (...).
2. ve zbytku povolávám za dědice (...) a pokud by předemřel, povolávám jako náhradního dědice (...).

V (...) dne (...)

(...)

54

PRÁVO DĚDICKÉ MEZINÁRODNÍ

- **Hraniční určovatel** právních poměrů dědických s cizím prvkem
- ✓ **státní příslušnost** zůstavitele nebo pořizovatele pro případ smrti
 - ☛ rozhodný právní řád
- **Formální náležitosti** pořízení pro případ smrti
- ✓ stačí právní řád území pořízení

55

PŘÍKLAD

Účastník zájezdu, *Josef Novotný*, český státní příslušník, vlastnoručně sepsal závěť na dovolené v Nizozemí, ve Scheveningenu, v pobřežní části Haagu, na pobřeží Severního moře.

Závěť se řídí českým právním řádem, ač byla napsána v cizině.

Pro její formu však **stačí forma** podle nizozemského práva.

56

OKRUH ZÁKONNÝCH DĚDICŮ

1. **příbuzní v přímé linii**
 - i. potomci (descendentí) pokrevní i osvojení
 - ii. předci (ascendentí) pokrevní i osvojitelé
2. **příbuzní v pobočné linii**
 - i. linie 1. stupně: sourozenci plnorodí i polorodí
 - ii. linie 2. stupně: synovci, neteře
 - iii. linie 3. stupně: strýcové, tety
3. **manžel nebo partner stej. pohl. v reg. part.**
4. **spolužijící osoby** (druh nebo družka aj.)

57

POMĚRY ZÁKONNÝCH DĚDICŮ

- **Osobní poměry k zůstaviteli**
 1. příbuzenský poměr
 2. rodinný poměr manželský
 3. registrovaný poměr partnerský stejnopohlavní
 4. jiný osobní poměr, *např. druha a družky*
- **Soustavy**
 1. soustava pokrevního, popř. osvojeného příbuzenství (parentela)
 2. jiné uspořádání

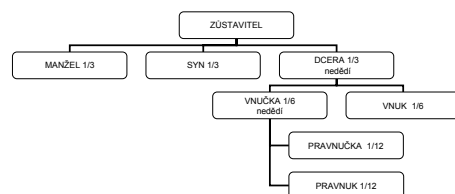
58

1. DĚDICKÁ SKUPINA rovným dílem dědí:

- **děti**
 - bez rozdílu původu
 - bez rozdílu věku
 - právo reprezentace potomků bez omezení
 - ✗ přírůstek podílu (akrescence)
- **manžel nebo partner v reg. part. stejnopohl.**
 - není nepominutelný dědic
 - není vylučný dědic v 1. skupině

příklad ⇒

59

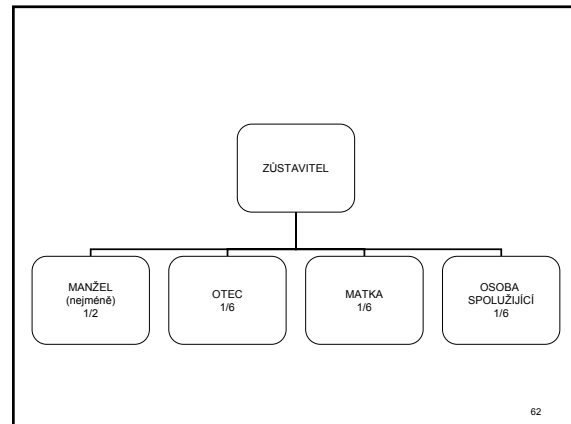

60

2. DĚDICKÁ SKUPINA nedědí-li potomci, dědí rovným dílem:

- rodiče
 - osoby spolužijící
 - manžel
nebo part. v reg. part. stejnopohl.
 - minimálně však 1/2
 - může být výlučným dědicem
- = osoby, které 1 rok před smrtí zůstavitele žily v jeho společné domácnosti a
- a. pečovali o domácnost
např. *družka*,
nebo
 - b. byli odkázáni výživou
na zůstavitele

příklad ⇨
61

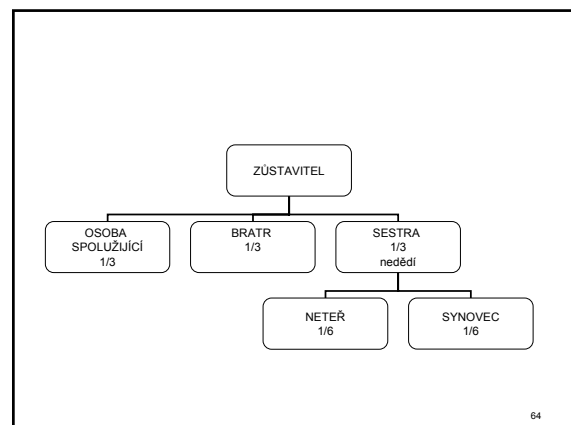
62

3. DĚDICKÁ SKUPINA nedědí-li manžel ani rodiče, dědí rovným dílem:

- sourozenci
- právo reprezentace:
↓
synovci a neteře
- osoby spolužijící
- = osoby, které 1 rok před smrtí zůstavitele žily v jeho společné domácnosti a

 - a. pečovali o domácnost
nebo
 - b. byli odkázáni výživou
na zůstavitele

příklad ⇨
63

64

JUDIKATURA

Pojem společné domácnosti ve smyslu § 474 odst. 1 o. z. je nutno vykládat tak, že zpravidla předpokládá společné bydlení.

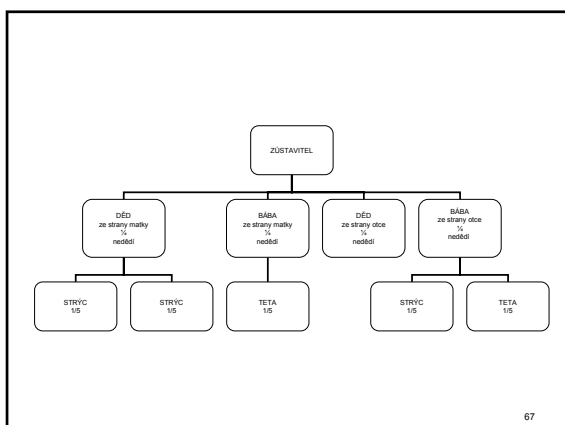
Doba jednoho roku se počítá zpět ode dne úmrtí zůstavitele.

R 12/68
65

4. DĚDICKÁ SKUPINA nedědí-li dědic ve 3. skupině, dědí rovným dílem:

- prarodiče ze strany matky i otce
- právo reprezentace:
↓
děti prarodičů = strýcové, tety

příklad ⇨
66

67

DĚDICKÉ PRÁVO POTOMKA

- **Potomek** = nepominutelný dědic ☺
- 1. **nezletilý nevyděděný potomek**
 - ☛ min. tolik, kolik činí dědický podíl ze zákona
- 2. **zletilý nevyděděný potomek**
 - ☛ min. 1/2 dědického podílu ze zákona

68

DĚDICKÉ PRÁVO MANŽELA

- **Výhradní dědic jen ze závěti**
- **Není nepominutelný dědic** ☹
- **Společný zákonný dědic** v 1. skupině nebo se zvýhodněním min. 1/2 ve 2. skupině, i kdyby nežil ve společné domácnosti se zůstavitelem
 - ×
- **Oprávněný z titulu práva manželského** ke své části smrti zaniklého společného jmění manželů, pokud existovalo ke dni úmrtí

69

MANŽELSKÉ A DĚDICKÉ PRÁVO MANŽELA

- **Smrt manžela** ☛ zánik manželství a zánik SJM
- **Manželské právo pozůstalého manžela** na vypořádací podíl na zaniklém SJM
 - ↓
 - vypořádání zaniklého SJM
 - ✓ zůstavený vypořádací podíl zemřelého manžela součástí pozůstalosti
- **Dědické právo pozůstalého manžela** k dědictví vč. zůstavenému vypořádacímu podílu zemřelého manžela na zaniklém SJM

70

PRÁVO STÁTU

- **Stát právním nástupcem zůstavitele:**
 1. dědic ze závěti
 2. nabyvatel odúmrti
 - ✓ odúmrtě = **nedědický pojem nástupnického práva státu** (*caducum*)
 - ✓ **zákonný nabývací titul státu k pozůstalosti bez dědice** (jmění bez pána)

71

- **Hospodaření s majetkem státu** Úřad pro zast. st. ve věcech majet.
- **Výkon majetkových práv autorských a majetkových práv výkonných umělců** vlastním jménem
 1. Státní fond kultury ČR
 2. Státní fond ČR pro podporu a rozvoj české kinematografie § 26/2, 74 a. z.

72

Založení příslušnosti určité organizační složky státu

- ☛ výslovné označení, *např. v závěti: „Česká republika – Ministerstvo kultury“*

✗ není-li, ☛ ÚZSVM

73

VYDĚDĚNÍ POTOMKA

- **Zákonné důvody** (skutkové podstaty):
 1. v rozporu s dobrými mravy **neposkytnutí** potřebné **pomoci** v nemoci, ve stáří aj.
 2. trvalé **neprojevování** opravdového zájmu
 3. **odsouzení pro úmyslný** trestný čin k odnětí svobody min. 1 rok
 4. trvalé vedení **nezřízeného** života

74

PŘÍKLAD 1: Ponechání na holičkách

Syn se snachou zanechali nevyčísitelně nemocného ovdovělého a bezmocného otce a tchána v domku na samotě, odkázaného jen na pomoc vzdálených sousedů. Stav otce vyžadoval denní péči.

Tvrdili, že otci stačí důchod a sociální dávky s tím, že oni sami mají tři děti, které chtějí zaopatřit, a že podnikání je stojí peníze. Volný pokoj ve svém domě ponechávali pro hosty. Otec syna vydědil.

75

PŘÍKLAD 2: Nezřízenec

Syn vrcholného manažera již více než 15 let utrácí svůj majetek včetně toho, co dříve dostával na výživném, za alkohol a za pitky s kamarády do němoty na veřejnosti.

V opilosti ničí cizí věci, přičemž tím budí veřejné pohoršení, a nehradí způsobené škody.

Dvakrát již kvůli tomu přišel o zaměstnání. Otec syna vydědil.

76

- **Právo zůstavitele rozšířit** důsledky vydědění i na děti vyděděného potomka a na jejich potomky v celé linii

- **Skutkové podstaty vydědění** ⇐
 - ☛ protidůkaz vyděděného potomka

77

- **Zánik vydědění**
 1. odvoláním
 2. zničením listiny o vydědění = volní projev
 - ✗ *např. omylem*
 3. povoláním vyděděného za závětního dědice

78

JUDIKATURA 1

Jestliže potomek trvale neprojevuje o zůstavitele zájem proto, že zůstavitel neprojevoval zájem o potomka, nelze bez dalšího dovést, že by neprojevení tohoto zájmu potomkem mohlo být důvodem k jeho vydědění.

R 23/98.

79

JUDIKATURA 2

Pro posouzení důvodů vydědění podle ustanovení § 469 odst. 1 písm. b) o. z. je třeba rovněž zjišťovat, zda potomek zůstavitele měl reálnou možnost o zůstavitele projevit opravdový zájem, který by jako potomek měl projevit, tj. zda zůstavitel měl sám zájem se s dítětem stýkat a udržovat s ním běžné příbuzenské vztahy.

R 23/98.

80

SPRÁVCE DĚDICTVÍ

- **Člověk nebo právnická osoba i stát**
až do skončení projednání dědictví soudem
 1. stanoven zůstavitelem
 2. stanoven rozhodnutím soudu
- **Svěření zůstaveného majetku správci**
 - ☛ výkon práv, jež příslušela zůstaviteli, vlastním jménem správce

81

PŘEDMĚT SPRÁVY

1. **veškerý** majetek spadající do dědictví
2. **část** majetku
 - i. podnik, *např. nakladatelství*
 - ii. nemovitost, *např. nájemní dům*
 - iii. jiná část, *např. zvířata*

82

- **Obvyklé hospodaření**
 - ✗ úkony nad obvyklé hospodaření, *např. prodej spravované cestovní kanceláře*
 - ☛ souhlas dědiců
 - ☛ svolení soudu

83

- **Průběžné zprávy a konečná zpráva správce o své činnosti**
- **Odměnu a náhradu výdajů hradí dědic**
dle usnesení soudu;
u předluženého dědictví hradí stát

84

4. ČÁST

POTVRZENÍ NEBO VYPOŘÁDÁNÍ
DĚICTVÍ,
DLUHY DĚICTVÍ, VĚŘITELÉ,
PRAVÝ DĚDIC

85

POTVRZENÍ NEBO VYPOŘÁDÁNÍ

- 1 dědic
 - ☛ soudní **potvrzení** nabytí dědictví
- 2 a více dědiců
 - ☛ **dohoda o vypořádání dědictví schválená soudem**
 - × odpor zákonu
 - × odpor dobrým mravům

86

JUDIKATURA

(...) Rozpor dohody o vypořádání dědictví se zákonem či s dobrými mravy není bez dalšího v tom, že dědic má podle ní nabyt méně, než na co by měl dle zákona či závěti nárok, ani v tom, nepřevzme-li podle dohody z dědictví žádný majetek.

Usn. MS v Praze 24 Co 106/94, Ad notam 1995/3.

87

DĚDICKÉ DOHODY

1. dohoda o vypořádání dědictví ⇐
2. dohoda o přenechání předluženého dědictví věřitelům k úhradě dluhů zůstavitele

88

VYPOŘÁDÁNÍ DĚDICŮ BEZ DOHODY

- 2 a více dědiců bez dohody
 - ☛ soudní **potvrzení** nabytí dědictví podle dědických podílů, *např. každý 1/2*

89

ZAPOČTENÍ

- **Započtení na dědický podíl závětního dědice** (kolace)
 1. **volní příkaz** zůstavitele k započtení *např. v závěti*
 2. **legální zákaz** neodůvodněného **zvýhodnění** již obdarovaného dědice vůči potomku zůstavitele

90

■ Započtení na dědický podíl zákonného dědice

soud na dědický podíl **zákonného** dědice započte, co za života zůstavitele od něho **bezplatně** obdržel on nebo předek dědicího dítěte, *např. otec zákonného dědice, a to např. cenu darovaného pozemku*

- ✗ **obvyklá darování**, *např. vánoční dar*

91

ZŮSTAVITELOVY DLUHY

- **Přechod celé pozůstalosti** (jmění), aktiv i pasiv, na dědice
- **Omezená odpovědnost dědice** za přešlé zůstavené dluhy **a za přiměřené náklady pohřbu jen do výše svého dědického podílu**
 - ✗ solidární odpovědnost dědiců (společně a nerozdílně)

92

✗ **osobní závazky** zůstavitele zanikající smrtí

např. závazek vyživovací, kromě dlužných dávek, závazek vytvořit fotografické dílo nebo herecky nastudovat divadelní roli aj.

93

NÁKLADY POHŘBU

■ **Přiměřené náklady spojené s pohřbem**

nř. č. 258/95 Sb.

např. náklady na pomník nebo desku do 10 000 Kč, cestovní výlohy, 1/3 nákladů smutečního ošacení nejbližším příslušníkům rodiny a domácnosti

94

PŘEDLUŽENÉ DĚDICTVÍ

■ **Dohoda dědiců a věřitelů o přenechání předluženého dědictví věřitelům**

- ☛ schválení soudem
 - ✗ zákon
 - ✗ dobré mravy

✗ bez dohody ☛ **likvidace dědictví**

95

JUDIKATURA

Při uzavření dohody o tom, že předlužené dědictví se přenechá na úhradu dluhů, závisí výběr věřitelů na dědicích;

při schvalování této dohody je třeba brát zřetel na to, zda tento způsob skončení věci nebude v rozporu se zákonem a zda nebude na újmu těch, kteří by mohli být při likvidaci dědictví ve svých právech uspokojeni. (...)

R 18/85

96

PRAVÝ DĚDIC

- **Právo pravého dědice na vydání dědictví**
např. dědice ze závěti, nalezené po pravomocném rozhodnutí o dědictví, se zpětnými účinky k okamžiku úmrtí zůstavitele
 - ☛ **lepší právo** dědické
 - ✗ nepravý dědic s **horším** dědickým právem ☹
např. jen zákonným nebo ze starší závěti, jež neobstojí vedle novější závěti

97

- **Promlčení majetkového práva pravého dědice**
 - ✓ obecná 3 letá doba ☹ od právní moci rozhodnutí o děd.
 - ✗ nepromlčitelnost práva vlastnického
- **Legální závazek vydat dědictví**
 - ✗ ↓
- **Žaloba na vydání dědictví *in natura***
event. žaloba na zaplacení peněžité náhrady

98

- **Předmět vydávacího závazku**
 1. **dědictví**
 2. **užitky** z něho, pakliže nepravý dědic věděl nebo mohl vědět, *mala fide*, že pravým dědicem je jiný
např. výnosy z pronájmu, úroky z vkladu aj. plody, kupř. mláďata nebo úroda
 - ✗ užitky zůstanou nepravému *bona fide*

99

- **Právo nepravého dědice na náhradu veškerých nákladů** na majetek z dědictví vůči pravému dědici
např. na zlepšení domu novou fasádou
 - ✗ právo jen **nutné** náklady, *např. na krmení zvířatům nebo na havarijní opravu*, věděl-li nebo mohl-li vědět, že pravým dědicem je jiný

100

- **Nabytí od nepravého dědice třetí osobou**
např. koupě vozidla od nepravého dědice
 - ✓ nabytí v **dobré víře**
 - ☛ nabytí jako od pravého (řádné)
viz právní princip dobré víry

101

5. ČÁST

SOUVISLOSTI

102

NOTÁŘ

- Notář jako soudní komisař v dědickém procesu
- Notář sepisující závěti a beroucí je do úschovy
- Veřejný úřad notářský

103

SPRÁVCE DĚDICTVÍ

1. povoláný zůstavitelem
2. ustanovený soudem v řízení o dědictví

104

SPRÁVCE VKLADU

- Správa pořizovatelova majetkového vkladu do závětní nadace nebo závětního nadačního fondu
- ✓ správce vkladu určený závětí na dobu od projednání dědictví podpůrně vykonavatel závěti určený závětí

105

VYKONAVATEL ZÁVĚTI

- Legislativní zkratka
- Určen pořizovatelem závěti o založení nadace nebo nadačního fondu
 1. jmenuje první členy orgánů
 2. spravuje vklad zůstavitele, ledaže je v závěti určen jiný správce vkladu
 3. provádí další úkony související se vznikem, *např. navrhuje zápis do nadačního rejstříku*

106

EXKURS: CIVILNĚ PROCESNÍ NÁSTUPNICTVÍ

- Civilní řízení (o. s. ř.)
 - smrt účastníka řízení
 - ☛ dědici jeho procesní nástupci, popř. ti z nich, kteří převzali právo nebo povinnost, o níž běží řízení
 - × povaha věci neumožňuje pokračovat v řízení *např. statusová věc*
 - × zákon jinak

107

EXKURS: DĚDICKÉ ŘÍZENÍ

- Zvláštní druh civilního řízení nesporného
 - ☛ úřední ingerence soudu do soukromého práva dědického
- Zahájení
 1. z vlastního podnětu soudu, *ex officio, na základě dojití úmrtního listu od MÚ*
 2. na návrh

108

- **Soudní pověření notáře jako soudního komisaře** k provedení úkonů za odměnu
*např. ke zjištění okruhu dědiců,
k vypořádání zaniklého společného jmění manželů, ke zjištění rozsahu a ceny dědictví aj.*
- **Zpětná účinnost veškerých úkonů soudu**
ke dni smrti zůstavitele

109

EXKURS: DAŇ DĚDICKÁ

- **Poplatníkem dědic**
- **Předmětem** nabytí majetku děděním
- **Základ daně**
cena majetku **snížená** o přešlé dluhy, přiměřené náklady pohřbu, osvobozený majetek, odměnu notáře aj.
- **Sazba daně** dle I. – III. skupiny poplatníků
- **Osvobození od daně** v I. skupině poplatníků
= příbuzní v řadě přímé a manžel nebo partner stejného pohlaví v reg. part. ➔ nepodává se daňové přiznání

110

LITERATURA

Mikeš, Dědické právo. Praha 2005.²
Svoboda, Dědické právo. Praha 1946.³

111

JUDIKATURA

Fiala (ed.), Přehled judikatury ve věcech dědických. Praha 2006.

112

Z beletrie:

Brázda, Notářský pitaval. Praha 1987.
Nový notářský pitaval. Praha 1992.

113

114

Poděkování

Děkuji Zdeňce Králíčkové za vytvoření
grafických příkladů dědění ze zákona.

115

Foto:

Severní Thajsko, 2006
Scheveningen, Nizozemí, 2006
Sloní ostrov, Siamský záliv, Thajsko, 2006
Český ráj, Čechy, Česko, 2006

116